

EUROPESE HERVORMINGSVOORSTELLEN ZIJN INGRIJPEND

Kees de Bont en John Helming

De voorstellen van de Europese Commissie om het landbouwbeleid voor de komende jaren te hervormen zijn ingrijpend voor de Nederlandse landbouw. Vooral de melkveehouderij wordt getroffen door de voorgestelde prijsverlaging en andere veranderingen in het beleid. Daarnaast hebben de voorstellen ook consequenties voor de akkerbouw, voor andere veehouderijsectoren (met name de vleeskalverhouderij) en mogelijk ook voor de tuinbouw.

Complex pakket van voorstellen

De voorstellen zijn tamelijk complex. Het pakket omvat verschillende onderwerpen, namelijk garantieprijzen, rechtstreekse betalingen aan de landbouw, voorwaarden voor die betalingen en plattelandsbeleid. De hoofdelementen van de voorstellen zijn:

- prijsverlagingen voor melk (28%) en graan (5%) met rechtstreekse betalingen als gedeeltelijke compensatie voor de prijsdaling. De melkquotering blijft bestaan tot 2014 en de quota worden in de komende jaren met in totaal 3,5% verhoogd;
- ont koppeling van de eerder al ingestelde premies en betalingen van de feitelijke productie, dus van het bouwplan en van de gehouden dieren. Hierbij geldt voor zetmeelaardappelen een 'halve' ont koppeling, omdat de helft van de betaling naar de verwerkende industrie gaat;
- de vaststelling van een totaal bedrag per bedrijf als toeslag voor de komende jaren op basis van de betalingen in de jaren 2000, 2001 en 2002 en de bijkomende rechten in verband met de voorgestelde prijsverlagingen;
- kortingen op de bedrijfstoelage; de kortingen lopen vanaf 2004 tot 2012 op tot 12,5% voor bedragen vanaf 5.000 euro en tot 19% voor bedragen vanaf 50.000 euro per bedrijf. Een deel van de kortingsgelden wordt ingezet voor plattelandsbeleid. Dit beleid wordt uitgebreid;
- het stellen van voorwaarden aan de uitkering van de betalingen; de voorwaarden hebben betrekking op Europese regels voor onder meer milieu, welzijn dieren en voedselveiligheid.

Gevolgen van de voorstellen voor het inkomen

Het LEI heeft op verzoek van het Ministerie van LNV vooral de inkomensgevolgen van de voorstellen geanalyseerd. Naast de directe gevolgen per type bedrijf van de voorgestelde veranderingen in prijzen, rechtstreekse betalingen en kortingen, is ook een analyse gemaakt van de gevolgen van de veranderingen in productie voor de verschillende sectoren. De directe gevolgen zijn berekend aan de hand van gegevens van bedrijven in het Informatienet van het LEI. De dynamische gevolgen zijn in kaart gebracht met het inzetten van een evenwichtsmodel, DRAM. De belangrijkste resultaten zijn weergegeven in tabel 1 en 2. Voor melkveehouders is het directe effect vooral dat de opbrengsten fors dalen door de prijsverlaging van melk, die de Commissie voorstelt. Dit effect wordt maar voor ongeveer de helft gecompenseerd door directe betalingen, wanneer ook rekening wordt gehouden met de korting op de betalingen. Per saldo zal het inkomen van de melkveehouders door de voorstellen vrijwel halveren. Deze daling in de melkveehouderij ligt duidelijk hoger dan voor andere bedrijfstypen. Gemiddeld voor de landbouw (exclusief tuinbouw) komt de daling van het inkomen op nagenoeg 30%. Wanneer de komende tien jaar de bedrijven gemiddeld duidelijk groter worden door het beëindigen van ongeveer een derde van de bedrijven, nemen de effecten in absolute zin nog toe.

In dynamische berekeningen zijn de effecten van de voorstellen vergeleken met de situatie onder het huidige beleid (inclusief Agenda 2000) procentueel duidelijk kleiner (tabel 2). Belangrijke oorzaken hiervoor zijn dat het om een saldobegrip (zonder aftrek van vaste kosten) gaat en dat hierin meegenomen is dat naast de veranderingen in de prijzen die de Commissie voorstelt ook de prijzen van andere producten gaan veranderen door wijzigingen in de productie. Zo wordt onder meer verwacht dat de prijzen van vleesvee en vleeskalveren stijgen door een geringer aanbod. Door deze hogere prijzen kunnen door substitutie ook de prijzen van varkens en pluimvee iets toenemen. Van de andere kant dalen de prijzen van aardappelen en groenten doordat de teelt ervan toeneemt. Ook deze berekening laat een forse daling voor de melkveehouderij zien. Daarnaast daalt ook het saldo van de akkerbouw en opengrondstuinbouwteelten.

Tabel 1 Directe inkomenseffecten 2002-2012 van de hervorming van het GLB voor enkele bedrijfstypen, per bedrijf (in 1.000 euro)

Bedrijfstype	Akkerbouw Veenkoloniaal	Melkvee	Vlees- kalveren	Totaal landbouw
Gezinsinkomen per bedrijf (1995-1999) a)	31,3	31,0	30,0	29,1
Effect prijsdaling en quotumstijging	-10,7	-29,3	0,0	-15,6
Effect premietoename	+8,9	+16,0	0,0	+8,7
Kortingen op premies c)	-2,5	-1,9	-5,3	-1,3
Totaal effect op inkomen	-4,3	-15,2	-5,3	-8,3
Idem in percentage inkomen (%)	-13,8	-49,0	-17,7	-28,4
Aandeel premies in inkomen 2002 b)	48,1	63,5	140,9	47,9

a) Inclusief de berekende effecten van Agenda 2000; in 1.000 euro per bedrijf per jaar; b) Inclusief Agenda 2000-premies; bij een daling van het inkomen neemt dit aandeel toe; c) De Europese Commissie hanteert hiervoor in de voorstellen de term 'rechtstreekse betalingen'. Voor het recht op de betalingen wordt de term 'toeslagrechten' geïntroduceerd. Per bedrijf wordt 'een enkele bedrijfstoeslag' vastgesteld, waarin de bestaande premies worden opgenomen.
Bron: LEI, berekeningen op basis van Informatienet en CBS-Landbouwteeling.

Tabel 2 Effecten hervormingen GLB op het saldo per sector in 2012, inclusief korting op betalingen (in mln. euro)

	Referentie 2012	GLB hervorming 2012	Verschil %
Melkveehouderij	1.816	1.329	-27,6
Vleesveehouderij	152	152	0,5
Vleeskalverhouderij	171	243	42,0
Varkenshouderij	498	518	4,0
Pluimveehouderij	312	315	0,9
Akkerbouw, vollegrondsgroenten en bloembollen	1.539	1.471	-4,8
Overige primaire landbouw	3.929	3.930	0,0

Bron: Berekeningen met DRAM.

Diverse overige gevolgen

Door de voorgestelde ontkoppeling van de directe betalingen van de feitelijke productie kunnen agrariërs met behoud van directe betalingen het bouwplan en de veestapel aanpassen. Zij worden dus meer flexibel in de bedrijfsvoering. Op zich is dat positief voor de betrokken bedrijven, maar het kan ook leiden tot omschakeling naar andere producties en daar marktbederf veroorzaken. Vooral de teelten van consumptieaardappelen, groenten en bloembollen kunnen hiervan nadelen ondervinden.

Het instellen van een stelsel van betalingsrechten per bedrijf, de overgang van rechten door verkoop, al dan niet met grond en het controleren van de bedrijven op het voldoen aan voorwaarden (cross compliance) zal naar verwachting veel administratieve verplichtingen voor de landbouw en nieuwe uitvoeringslasten voor overheidsdiensten met zich mee brengen. De betalingsrechten zullen een waarde in de markt gaan krijgen,

zoals de melkquota die hebben gekregen. Dit kan fiscale consequenties hebben. Ook kunnen de betalingsrechten een rol gaan spelen bij de bedrijfsovername. Overigens zal naar verwachting door het voorgestelde EU-beleid de prijs van landbouwgrond en van melkquota gaan dalen.

Meer informatie:

Rapport 6.03.05 *Hervorming Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2003, Gevolgen van de voorstellen van de Europese Commissie voor de Nederlandse landbouw*